

Acolo unde astăzi, în inima Bucureștilor, e o răscruce de străzi și tramvaie numeroase, pe la sfârșitul veacului trecut era o uliță abia însemnată, printre livezi și maidane rar împrejmuite, închîpuită numai pe o singură latură, de-a lungul căreia se înșirau câteva locuințe răzlețe.

Binale și temelii de o parte, scormonind un pământ afânat și apos, dospit din vechi depozite de băligare de la marginea orașului, iar de cealaltă, cât prindeai cu ochiul, nuci, meri, salcâmi și tei, încurcați în crengile lor, pe deasupra zaplaturilor pe jumătate putrede și dărâmate. Primăvara era numai floare albă și mirositoare, iar iarna, pe sub pomi, zăpadă groasă cu haimanale zgomotoase și câțiva bețivi adormiți de Crăciun și Lăsata-secului.

Pe partea clădirilor, dintre locuințele scunde și șoldii, se înălța de curând casa lui Iancu Urmatecu, albă și nouă, pătrată, cu acoperiș de tinichea roșie, cu geamuri mari în catul de sus, trei trepte de piatră șlefuită la intrare și fiare pântecite la ferestrele subsolului. Abia de câteva luni fusese lăsată din mistrie.

Urmatecu, de câte ori se întorcea acasă, din colțul străzii o vedea albind printre crengi și nu-și mai lua ochii de la ea. Odată ajuns în fața porții, tușea, își dregea glasul, ca și cum ar fi vrut să spună ceva, și se minuna. Se minuna de casă, dar se minuna și de el. Simțea atunci un fel de mândrie, un fel de siguranță și își mângâia mustața lungă, mătăsoasă și adusă, puțin căruntă, ce-i cădea peste obrajii cărnoși și injectați.

O „muscă“ stufoasă pune sub buza de jos un semn de bărbăție pe fața lui lată și sănătoasă.

Cu băgare de seamă, el trecea strada, căutând colțuri de

piatră uscată pentru ca să nu-și murdărească ghetetele de lac rusesc, înflorite cu găurele. Iar în poartă, după ce respira adânc, de-și umplea bine pieptul cu aer, răcnea cu un fel de gălgâit în vocea răgușită:

— Drepti! Ce, ați murit?

Capete speriate de slugi ieșeau la ferestre și după ziduri. O forfoteală trecea peste tot, ușile se trânteau și pe scări erau numai duduiele de pași grăbiți. Un lătrat gros, de câine mare, se trezea și el, și un dulău cenușiu, cât un vițel, apărea bucurându-se în fața stăpânului.

— Ce mai e pe aici, boierule? Își mângâia omul câinele, care cu două labe îi ajungea în piept.

Și așa se întorcea întotdeauna, fie zi, fie noapte, cu gură mare, cu lătrat de câine, să se știe că vine el!

Până să ajungă în casă, de-a lungul curții, căci intra întotdeauna pe din dos, lua în cap o frânghie cu rufe, pe care cearșafurile puse la uscat trosneau iarna, înțepenite de ger.

— Iar spălați! Iar scuturați! O să-mi tociți lucrurile și o să-mi subțiați geamurile! se răstea, zâmbind în mustață.

În realitate, era încântat de vrednicia coanei Mița, soția sa, care, mică, sprintenă și pripită, clipea grăbit de parcă i-ar fi suflat cineva în ochi.

— Dă-mi un vin, Mițo!

Și Urmatecu urca încet și greoi treptele, cu pași apăsați, de om mare și gras, bucuros că a ajuns.

Până să fie gata masa și să pice vreunul „d-ăia“ – rude sărace, multe la număr, care întotdeauna găseau la el o masă, un ban și o înjurătură – Urmatecu golea de unul singur o sticlă de Drăgășani și trăgea un pui de somn.

În întunericul ce se lăsa în amurg, se cufunda cu plăcere. Toate ușile de la camere erau deschise și o liniște adâncă plutea. Se auzea numai din când în când cum trosneau mobilele de nuc, și scuturătura, prin somn, a unui scatiu din colivie. O flacăra roșie pâlpâia tocmai în a treia odaie, ca un incendiu îndepărtat. Candelă de la icoane trăgea să moară. Și iarăși o mândrie îl cuprindea privindu-și mărimea asta de casă pe

Sfârșit de veac în București

dinăuntru, întocmai cum s-a simțit când a privit-o din stradă. Dar parcă abia acum își putea bine măsura ceea ce a fost în stare să facă. Întunericul și tăcerea măreau încăperile și, odată cu ele, și inima lui.

Fericirea asta dulce și liniștită se topea în aroma vinului. Și o toropeală caldă îl cuprindea. De când s-a mutat în casa asta, ăsta îi era ceasul cel mai plăcut, venind cu un somn greu și cu un același vis...

E el, și parcă nu e el, copil de zece ani, în casa diaconului de sub Dealul Mitropoliei, unde a crescut. O pivniță lungă și rece, cu miros amestecat de băcănie și de poame: miroase vinul vărsat, icrele desfundate, lacherda tăiată, brânza frământată și de undeva vine și o boare de mere crețești și de gutui. Ce caută aci? L-a trimis jupânul să scoată vin! Și, lacom, cu mâna stângă ține o cană de smalț verde la cană, iar cu dreapta, scobită ca o lingură, cară și înghite niște icre roșii și mari, cu un bob ce plesnește uleios între dinți. De sărătură multă, golește cana din mâna stângă și iar o pune sub butoi, și iar îi e foame, și iar îi e sete. Și tot așa, nu-și mai aduce aminte decât de niște cizme mari de iuft, popești, care au coborât încet scara de piatră, de o pereche de palme, de o voce aspră și de o înjurătură. De la genunchi în sus, diaconul e numai neguri în amintirea lui; nici visul nu l-a mai putut desluși vreodată! Și apoi vine un gol, peste care închipuirile somnului sar întotdeauna. Viața trecută se leagă mai târziu, când se aprinde o lumină și iar pornește la drum, cu mulți, mulți ani în urmă...

De data asta e călare. Dichisit și scos ca din cutie. Caii au fost marea patimă a tinereții lui. Caii și muierile. Se vede acum, ca atunci, sărind cu murgul peste varnițe pe maidane, în fața casei Pricupiței de pe Câmpul Cucoanei. Douăzeci de fete, grăsunee, cu tistimel brodat cu arnici roș și cu un fir de busuioc la ureche, stau pe prispă și-și dau cu coatele, și zâmbesc, și-i fac din mână ca la o cunoștință veche. Până și Pricupița a ieșit să-l privească.

„Iancule, Iancule, mă craiule! Frumos oi fi tu, voinic oi fi tu, da' vezi că Bălășica tot nu te vede!“

Asta o știe și el, că d-aia își face calul numai spume! Nu l-a zărit doar adineauri, din deal, pe Matei Zaraful, când a intrat cu buzunarele doldora la Bălășica? A văzut-o bine cum se codea, așa, doar de ochii lumii; a văzut-o pe Pricupița cum sălta din turii ei grași, ca la mătăni, îmbiind și momindu-l pe Zaraf în odaia fetii; a văzut mâna albă a Bălășicai când a tras perdeaua roșie și parcă a văzut-o și când a furat cu un ochi negru, ca un tăciune stins, și dealul, și ulița, și un călăreț nebun, care se năpustea peste casele Pricupiței. Și atunci s-a pornit să facă zbunguri. Ar fi putut să și descalece, să-și lege murgul de poartă și să se ducă la oricare dintre fete. Care nu l-ar fi vrut și pe degeaba, că doar unu era „Iancu de la trebonal“ în toată mahalaua?! Dar parcă nu-l lăsa inima! Mai bine să le fiarbă pe toate deodată, că așa face un om „care nu e bou“, cum își spunea el în clipa aceea.

Dar nici în pielea lui Matei Zaraful n-ar vrea să fie! N-o știe el pe Bălășica?! Puțin numai să fie scâncită, și ce-i face! Și doar el e el! Și un fel de bucurie drăcească îl prinde deodată și îl întărită. Ocolește, sare, aleargă pe maidane cu murgul, dar nu se depărtează ca să poată vedea mereu geamul cu perdeaua trasă. Când, fără să se aștepte, geamul se deschide și perdeaua se dă la o parte. În casă, Bălășica râde și netezește cu podul palmei patul, iar Matei, gata de plecare, își aprinde ciubucul.

A fost atunci ca și cum l-ar fi plesnit cineva cu un par în cap! La asta nu se aștepta! Nu știa nici el de ce, dar parcă era mulțumit când era trasă perdeaua, și niciodată nu și-ar fi închipuit că o să se isprăvească, și chiar sub nasul lui! Un fel de nebunie îl apucă; băgă pintenii adânc în burta calului și dădu un pumn de câteva ocale în capul dobitocului. Murgul, surprins, sare, nechează, face o berbecească, și Iancu, moale în șa, e azvârlit la pământ, cu capul de un bolovan. Ce s-a întâmplat cu el nu mai știe, că s-a prăbușit în gol. S-a deșteptat mai târziu, în patul Bălășicai, cu o usturime și o căldură la tâmpla dreaptă. Bălășica sta lângă el, frumoasă, fragedă, spăsită, de parcă niciodată mângâiere de bărbat n-ar fi atins-o. Un miros înecăcios de busuioc și de oțet de trandafiri plutea prin casă...

Sfârșit de veac în București

— Hai, Iancule, scoal', c-a venit nea Ivanciu! Și coana Mița își zgudui de câteva ori bărbatul.

Urmatecu scrâșni din dinți, mestecă în gol în gura uscată de somn și plescăi de parcă ar fi încercat un vin. Duse iute mâna la tâmplă și se uită la degete, să vadă dacă nu era sânge. Cu ochii țintă la coana Mița, zâmbi mulțumit că a fost numai vis. Apoi se ridică iute pe coate, trezit, scuturând capul.

— Veniși, bă?

— Da dormi, moi Iancule, de rupi pământul! și Ivanciu își trosni degetele osoase, de parcă ar fi sunat un sac cu arșice.

De neam bulgăresc, de prin părțile Giurgiului, deși născut și crescut în țară, Ivanciu mai avea încă un accent, care punea un fel de greutate în vorbirea lui. Era mic de stat, supt și spân. Obrajii, găuriți și galbeni, se întindeau și se mototoleau la loc când vorbea. Ochii cenușii, aproape albi, însângerați, pluteau într-o apă tulbure. La slăbiciunea lui, doar o burtică țuguiață îl umfla caraghios.

— Iar ai buclarisit-o, liftă, ia spune?

— Am mare nevoie de tine, Iancule!

— Vezi, așa! Tot la neica, sireacul! Dă-ne o sticlă, Mițo, că mi-e gura uscată. Iar tu dă-i drumul!

Și Urmatecu, abia acum trezit, mai căscă o dată lung și zgomotos, întinzând mâna alene înspre o chisea cu tutun. O „macedonie“ fină risipea un miros amar și înecăcios. Luă o țigară groasă, răsucită cu mâna, potrivi fitilul de lampă și repetă:

— Ei, hai odată! Dă-i drumul!

— Moi Iancule, îmi trebuie livada dinspre Pietroșița!

— Oleo! făcu Urmatecu, neîncrezător și invidios în același timp.

— Am cu mine și măsurătorile, și banii. O vrea să mi-o vândă boierul? Insistă Ivanciu, dulceag și rugător.

— Apoi de, mă liftă, știi eu? Cată să ne chibzuim!

